

Javaslatok a Magyar Képzőművészeti Egyetemen folyó DLA képzés megújítására

A művelődés éhségérzés, nem jóllakottság. (Marx György)

A művelődéstől való menekülés a szabadság legegyszerűbb formája. (Skinner)

A tanítvány fáklya, amelyet meg kell gyújtanunk. (I. Tamm, elméleti fizikus)

A DLA képzés feladata:

Felkészítés a későbbi egyetemi tanári feladatokra.

Ez a festészet és a művészet egyes szakmai területeinek összefüggésekben való elsajátítását jelenti, illetve

- a) a gondolkodás általános feltételeinek elsajátítását, és
- b) a vizuális kifejezési formák, mint nyelvezeti elvontságok fogalmilag is tisztázott elsajátítását, ezek összefüggéseinek megértését, hogy a vizuális kifejezési formák egyetemi szintű tanítható ismeretté váljanak.

A XX. század második felében központi szerepet kapott a strukturális és az idő-strukturális gondolkodás. A művészet természetesen nem tudomány, de a beleérző, az intuitív gondolkodás egy része értelmezhető, ezért általános ismeretként, illetve általános szakismeretként is megfogalmazható.

Az értelmezett ismeretek rendszerezett gondolkodási modellekben, összefüggésekben való összefoglalását nevezhetjük a művészet korszerű elméleti és gyakorlati tudományának.

A művészeti kifejezésnek ez az összetevője tanítható, a többi összetevője viszont nem.

A művészettel kapcsolatos ismeretek magasabb fokú értelmezése

- a) strukturális összefüggések keresését, kutatását jelenti,
- b) az összefüggések szerkezeti, konstitutív elemeinek asszimilálását, és
- c) a feltárt és értelmezett eredmények szabatos fogalmi nyelvezetének kialakítását.

Az eredményes művészeti oktatás a tanítható részre vonatkozóan csak fogalmilag tisztázott nyelv használatával képzelhető el, a nyelvileg különböző, de logikailag azonos értékű átfogalmazások tudatos ismeretével és a helyes következtetési módok, műveleti logikák tudatosságával.

Személyes kutatásnak azt nevezhetjük, hogy mindenkinek külön-külön szükséges megtanítani és elsajátítani a már meglévő ismereteket, mint alaptudást, a mindenki számára hozzáférhető tudásanyagot. A különböző tárgykörökben felfedezhető közös szerkezeti, formai felépítés tudatosításával érhetjük el a strukturális, időstrukturális szemléletmódot. A művészet kincs, írása és olvasása egy nép kulturális színvonalát határozza meg. Általános elterjesztéséről joggal mondhatjuk, hogy általános és demokratikus jog, még helyesebben fogalmazva etikai-erkölcsi feladatunk, kötelességünk.

Alapkutatásnak viszont a továbbfejlesztési kísérleteket nevezzük.

A tanulás és tanítás akkor hatékony, ha a vizualitás nyelvezetét összetevőire bontva annak szerkezeti állandóit és járulékos változóit tudatosítjuk. Ebben nagy szerepe van az intuitív eligazodásnak is, hiszen még mielőtt valamennyire meg tudnánk magyarázni azt a logikai apparátust, amelyet felhasználunk, intuitíve tájékozódunk, és csak lépésről lépésre haladunk előre tanulásunk tárgyának szerkezeti megismerésében, tudatosításában.

A strukturált tevékenység lehetővé teszi és meggyorsítja az átmenetet a tanulás fokozottan koncentráltabb szakaszába, a festészet *formális műveleteinek* világába.

Itt van igazán szükség a magas műveleti intelligenciára.

A képi kifejezési formákra vonatkozó fogalmi összefoglalásokat nem lehet közvetlenül, definíció segítségével sem átadni, sem megtanulni.

Képpalkotó fantáziánk kiegészítéséhez elengedhetetlen, hogy a magasabb elvontságú fogalmak között is kiismerjük magunkat. Ezekhez két különböző úton juthatunk:

- a) az érzékszervi-mozgásos tapasztalataink megfigyelése és általánosításai útján, vagy
- b) már meglévő fogalmaink logikai tovább következtetésével.

E két út külön és egymást kiegészítve vezet ismereteink strukturált elsajátításához, majd új strukturált ismeretekhez.

Ezért jogosan beszélhetünk ismereteink, tudásunk strukturális fokáról.

Kutatásokról a doktori képzés keretei között csak a már személyesen elsajátított viszonylag magas szintű ismeretek, tudás elsajátítása után érdemes beszélni.

Az egyedi esetek, képek összefüggésekben való értelmezése csak a XX. századi matematika, a rendszerelmélet és az információ (mint tudományos fogalom) segítségével lehetséges, az intuitív, beleérző gondolkodással való szerves egységben. Ilyen irányú ismeretek nélkül a XXI. század elején nem létezik korszerű művészeti gondolkodás sem. *Hiszen minden nyelvileg kifejezett minőség egyúttal mennyiségi, azaz logikai-matematikai sűrítmény is.*

A minőségek azonban mindig egy bizonyos kultúra sajátosságainak, belső logikáinak tisztázása útján lehetségesek. Általános kultúra nincsen!

A XXI. század elején erkölcsi válságba taszítva találjuk magunkat. E válság egyik területe a művészetek válsága. Innen ered az általános tanácstalanság. Senki sem tudja, hogyan lehetne tovább lépni. Ezért mindenképpen vizsgálnunk kell a kijelentések, így a vizuális kijelentések igazságtartalmának szemantikai kérdését is, hiszen a művészeti modernitás, a média és a fotó korában *egy kijelentés lehet a/ igaz, b/ nem igaz vagy akár c/ félig igaz.*

A kommunikáció nem azonos az igazmondással.

Amikor kommunikálok, akkor csak azt mondom ami szerintem a másokra tartozik és elhallgatom mindazt, ami reá nem tartozik. Amikor igazat mondok, akkor mindazt elmondom mindenkinek, aminek igaz voltáról meggyőződtem.

Korunk egyetlen kutatási területén sem tartanak egy kijelentést, állítást bizonyítás, kontroll-kísérlet nélkül elfogadhatónak. Csak a művészeti kijelentések, a vizuális, azaz képnyelvi állítások nem ismerik ezt a lezáró feltételt.

Ideje lenne felvetni a kérdés megtárgyalását, hogy például különbséget tudjunk tenni

- a) képzelet és megalapozatlan képzelgés között,
- b) művészeti és antiművészeti kifejezés, kijelentés között (Susan Sontag, New York 1961),
- c) művészeti és nemművészeti érv között, pl. ideológiai, kereskedelmi, exhibicionista stb.

Abból a tényből, mert egy bizonyos kombináció nyelvezetileg (szintaktikailag) lehetséges, még egyáltalán nem következik, hogy annak értelme is van, hiszen valaminek az értelmét egyrészt a valóságról való tartalmilag helyes megállapítás adja meg, vagy az, hogy szükségünk van erre az értelmünket kibővítő helyes és új gondolatra. Mert például helyesnek érezzük a gondolatot és azt feltételezzük, hogy gyarapítja majd szakmai tudásunkat vagy később esetleg még életünket is.

József Attila meglepő, bonyolult képzettársításai megfejthetőek, értelmezhetőek, ezért igazak. Lautréamont híres sora: „Egy esernyő véletlen találkozása egy vasalóval a boncasztalon”, nem megfejthető, ezért értelmetlen. Csupán az a tény, hogy több dolog téridőben közel került egymáshoz, nem hordoz magyarázható értelmet, ezért értelmetlen. Hiszen egymás közelébe kerülésüknek nincsen sem közös oka, sem közös célja, sem közös eredménye, amit értelmezni lehetne. Amikor ezt esztétikai kiindulási alapnak tekintik, buta kiindulási alapot képeznek.

JOHN DEWEY írja: „Nem az a fontos, hogy ugyanaz legyen a meggyőződésünk, sokkal inkább az, hogy egyformán kutassunk és egymás rendelkezésére bocsájtjuk az igazságról nyert véleményünket, amelyet mindnyájan kutatunk.”

Minél elvontabb, rendszerezett összefüggésekben megfogalmazott és megtanulandó szint elérését tűzzük ki az ösztöndíjasok elé, annál megalapozottabb és szemléletesebb tapasztalati példákon keresztül szükséges a végső cél elérését lépésről lépésre megközelíteni.

A szakmai ismeretek rendszeres, strukturális összefüggésekben való elsajátítása még diplomával rendelkező u.n. „felnőtt, kész művészek” esetében is további komoly szellemi fejlődőképességet előfeltételez.

A kutatási feladataink általánosan fogalmazva három területen jelentkeznek:

1. átfogó ismereteket szerezni a vizualitás történelmi, múltbéli vonatkozásairól – mélyebb összefüggésekben is elsajátítani különböző korok és kultúrák világát, és ezek vizuális nyelvezeti gyakorlatait,
2. strukturálisan, eszmetörténetileg és stílustörténetileg értelmezve korszerű, a XIX. és a XX. század vizuális gondolkodását meghaladó módszerekkel elemezni az aktuális nemzeti és külföldi törekvések képi kifejezési formáit,
3. a dolgokról fogalmi ismereteket,
a dolgok tulajdonságairól paraméterekben összefoglaló ismereteket,
a dolgok közötti kapcsolatokról pedig kölcsönhatásos ismereteket szükséges megszerezni.

Kovács Attila

MKE, Budapest, 2005. május 12.